

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 1.

Sedan i kraft av § 49 regeringsformen och § 2 riksdagsordningen riksdagen sammankommit till lagtima möte här i huvudstaden lördagen den 10 januari 1920, sammanträdde riksdagens första kammare i den uti riksdagens hus för kammaren anordnade samlingssal samma dag,

Lördagen den 10 januari,

kl. 11 f. m.

Herr Ericsson, Ollas, framträdde till talmansbordet och yttrade: Enligt grundlagens bud, § 33 mom. 3 i riksdagsordningen, tillkommer det mig att öppna detta sammanträde och leda förhandlingarna, till dess kammaren fått del av talmansutnämningarna.

Jag hälsar Eder samtliga välkomna till det viktiga arbete, som förestår oss.

Vi leva fortfarande under trycket av efterdyningarna från det stora världskriget. Vi möta främst den stora utrikespolitiska frågan om vår anslutning till nationernas förbund. Härom vill jag endast uttala den förhoppningen, att kammaren skall ägna denna fråga den allsidiga och noggranna prövning, frågans stora vikt och betydelse kräver.

På det inrepolitiska området möta oss också flera allvarsamma spörsmål. Oro härskar på arbetsmarknaden, knapphet råder i drivkraft såväl med kol som vatten. Arbetstillfällena liksom penningtillgången minskas. Till de stora uppoffringar och ansträngningar, vi förut presterat vid beviljande av anslag och höjda löner, framställas ytterligare krav på höjda bidrag, samtidigt som det ropas på sparsamhet och lättande av de dryga skattebördorna. Bara av denna lilla erinran framgår, att vårt arbete blir svårt, och att det kräves stor försiktighet.

Men även på andra områden råder missnöje, och det ropas på avsevärda förändringar. Så t. ex. höres högljuddare än någonsin kravet på en fullständigt ny samhällsordning. Den nuvarande förklaras från det hållet totalt oduglig trots de stora reformerna under senaste tid. Detta bevisar tydligare än något annat, att vi icke kommit in på vägar, som ofelbart leda till det bättre. Man famlar efter reformer, nya förordningar och lagparagrafer, och menar, att blott den eller den anordningen, eller den eller den författningsbestämmelsen ernåtts, så är man på den goda vägen till ett bättre samhälls-

liv, utan att ägna en tanke åt huruvida individen, den enskilde, som bildar samhället, är fostrad och mogen för den nya ordningen och är i stånd att göra verklig nytta under de nya förhållandena. Särskilt nu ha vi haft tillfälle att göra erfarenheter, som vittna om huru föga bevänt det är med yttre anordningar; ja icke ens för dem som ivrigast förkunna de nya åskådningarna, hjälpa deras egna bestämmelser, därest icke den enskildes hjärta följer med och omskapas. Den bästa och säkraste samhällsgrundvalen har varit, är och förblir fridens evangelium, och samhällets sanna lycka och välfärd beror på i vilken omfattning detta evangelium fått tillfälle att uttränga hatet och själviskheten. Må vi giva akt även på detta!

Ja, Gud bevare och beskydde vårt gamla kära Sverige, vår konung och vårt folk!

Härmed förklarar jag detta sammanträde öppnat.

Sedan herr ordföranden därefter intagit talmansplatsen, tillkännagav herr ordföranden, att han på grund av bestämmelsen i § 1 mom. 2 av kammarens ordningsstadga anmodat förste kanslisekreteraren G. H. Berggren att, till dess sekreterare blivit utsedd, föra kammarens protokoll ävensom att herr ordföranden för tillfället anställt kanslibiträden och vaktbetjäning till erforderligt antal.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

*Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen
för justitiedepartementet den 9 januari 1920.*

I anledning av stadgandet i § 32 riksdagsordningen hade statsrådet och chefen för justitiedepartementet anmodat tre bland de av riksdagen valda fullmäktige i riksbanken och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret att närvara vid granskning av riksdagsmannafullmakter, som skulle inför departementschefen verkställas innan instundande riksdag sammanträdde; och infunno sig nu av fullmäktige i riksbanken herrar R. Norberg, Sven Palme och Hj. Branting samt av fullmäktige i riksgäldskontoret greve G. Lagerbjelke och herrar Gustaf Kobb och H. S. Tamm.

Till justitiedepartementet hade, vad första kammaren angår, insänts dels fullmakter för 25 personer, som vid val i september 1919 av vissa landsting och stadsfullmäktige utsetts till ledamöter av kammaren under en tid av sex år, räknade från och med den 1 januari 1920, dels ock fullmakt för en person, som efter det en ledamot av kammaren avgått, vid ny röstsammanräkning blivit utsedd att inträda i den avgångnes ställe.

Det skulle till protokollet antecknas att, sedan Kronobergs läns landsting vid sammanträde den 16 september 1919 till ledamöter i kammaren för länet för åren 1920—1925 utsett majoren Aaby Ericsson, direktören A. Ljunggren, lantbrukaren A. Linnér och riksdags-

mannen P. M. Olsson, Kungl. Maj:t i anledning av anförda besvär genom utslag den 24 november 1919, med upphävande av den i lands-tinget hållna valförrättningen, förklarar Ericsson, Ljunggren, Olsson och grosshandlaren N. A. Bondesson vara i nu nämnd ordning valda till ledamöter för Kronobergs län i riksdagens första kammare för åren 1920—1925.

På grund härav undantogs den för Linnér utfärdade fullmakten från granskning.

Vidare skulle till kammarens kännedom antecknas, att angående den ledighet, som uppstått i kammaren för Gottlands län efter lantbrukaren Arvid Wilhelm Timoteus Laurin i Sandarve, anmälan icke enligt § 28 riksdagsordningen gjorts hos Kungl. Maj:t, som alltså ej heller, efter prövning huruvida möjligen sådant fall föreläge, att platsen skulle övergå till annan valkrets, jämlikt samma § förordnat om ledighetens fyllande, samt att emellertid den valkrets, som bestode av Gottlands läns landstingsområde, fortfarande vore berättigad till platsen.

Härefter företogs granskning av fullmakterna, vilka lämnades utan anmärkning.

Protokoll över granskningen jämte förteckning å de riksdagsmän, för vilka de granskade fullmakterna utfärdats, skulle tillika med dessa fullmakter jämte Kungl. Maj:ts ovanberörda utslag överlämnas till kammaren.

I ämbetet:

Sven Hagströmer.

Den åberopade förteckningen lydde sålunda:

Förteckning å de ledamöter av riksdagens första kammare, för vilka fullmakter granskats inför chefen för justitiedepartementet den 9 januari 1920.

Östergötlands län.

1. Fabrikören Johan Axel Träff i Mjölby.
2. Professorn Karl Gustaf Westman i Uppsala.
3. F. d. majoren friherre Oscar Herman August Fleming i Stockholm.
4. Byråchefen Johan Einar Ossian J:son Thulin i Stockholm.
5. Kammarherren friherre Axel Theodor Adelswärd å Åtvidaberg.
6. Byråföreståndaren Albert Bergström i Norrköping.
7. Lantbrukaren Henning Gösta Andersson i Kohlstad.

Kronobergs län.

8. Majoren Aaby Arvid Wilhelm Ericsson å Gåvetorp.
9. Redaktören August Ljunggren i Stockholm.

10. Hemmansägaren Peter Magnus Olsson i Blädinge.
11. Grosshandlaren Nils Anton Bondesson å Strömsnäsbruk.

Gottlands län.

12. Lantbrukaren Lars Gunnar Bodin i Grausne.

Göteborgs och Bohus län.

13. Kammarherren Eric Adolf Hallin å Tofta gård.
14. Byrådirektören Karl Andreas Andersson i Stockholm.
15. Tidningsmannen Sigfrid Hansson i Stockholm.
16. Överdirektören Jakob Ludvig Widell i Stockholm.
17. Lantbrukaren Ernst B. Jönsson i Längenäs.
18. Lantbrukaren Isak Svensson i Grindstorp.

Värmlands län.

19. Ledamoten av försäkringsrådet Knut Abel Tengdahl i Stockholm.
20. Redaktören Karl Mauritz Bernhard Hellberg i Karlstad.
21. Underinspektoren Gustaf Alfred Strömberg i Karlstad.
22. Järnhandlaren Karl August Nilsson i Kristinehamn.
23. Godsägaren Johan Carlsson i Hällsbäck.
24. Lantbruksskolföreståndaren Åke Ingeström i Varpnäs.
25. Bergmästaren Carl Immanuel Asplund i Luleå.

Gävle stad.

26. Statssekreteraren Rickard Johannes Sandler i Stockholm.

Enligt § 2 i ordningsstadgan för kammaren anställdes upprop av kammarens ledamöter, varvid såsom frånvarande antecknades:

Herr statsrådet *Petersson*,
 friherre *Barnekow*,
 herr *Asplund*,
 » *Walles*,
 » *Johansson, Johan Peter*,
 » *Rogberg*.

Följande inkomna läkarintyg upplästes:

Att statsrådet *Alfred Petersson* lider av lungkatarr med feber och på den grund tills vidare är förhindrad att delta i riksdagsförhandlingarna, intygas

Stockholm den 9 januari 1920.

Sigge Wikander,
 leg. läkare.

Att ledamoten av riksdagens första kammare, friherre *Ragnar Barnekow* från Sörbytorp, Kristianstads län, på grund av sjukdom (luftrörskatarr med feber) tills vidare (under minst 1 vecka) är för-

hindrad att inställa sig vid riksdagen, betygar härmed på heder och samvete

Kristianstad den 8 januari 1920.

Erik Heijbel,
leg. läkare.

Att riksdagsmannen *I. G. Walles* på grund av a. tarmkatarr t. v. är förhindrad deltaga i riksdagens arbeten, intygas på heder och samvete

Sundsvall den 8 januari 1920.

C. O. Elfström,
leg. läkare.

Vidare upplästes en till kammaren inkommen ansökning, så lydande:

Till herr talmannen i Riksdagens första kammare.

Som undertecknad på grund av svårighet att erhålla vikarie icke kan erhålla ledighet från min befattning som bergmästare förrän från och med den 24 innevarande januari, får jag härmed, under anmälan, att jag av tjänstegöromål är förhindrad att inställa mig vid riksdagens början den 10 i denna månad, vördsamligen anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med sagda dag till och med den 23 innevarande januari.

Luleå den 7 januari 1920.

C. I. Asplund.

Representant för Värmlands län.

Den sålunda begärda ledigheten beviljades.

Därjämte anmäldes förfall för herr *Johansson, Johan Peter*, och för herr *Rogberg*.

Hans excellens herr statsministern *Edén* inträdde nu och uppläste Kungl. Maj:ts öppna brev till riksdagens första kammare angående förordnande av talman och vice talman i kammaren vid innevarande års lagtima riksdag, enligt vilket förordnats till talman ledamoten av kammaren greve *Hamilton, Hugo*, och till vice talman ledamoten av kammaren herr *Lamm*.

Herr *Ericsson, Ollas*, som nu lämnade talmansplatsen, yttrade därvid till herr talmannen: Herr greve! Då jag även denna gång har tillfredsställelsen att överlämna första kammarens talmansklubba i Eder säkra hand, tillåter jag mig önska Eder hälsa och krafter under Edert krävande arbete.

Herr talmannen intog talmansplatsen och yttrade: Mina herrar! Då jag nu ännu en gång intager denna plats, sker det, såsom alltid, med en levande förhoppning att fortfarande mötas av kammarens förtroende. Meningsskiljaktigheter mellan talmannen och kammaren kunna ju inte alltid undvikas. Våra grundlagar äro icke så uttömmande, vår parlamentariska praxis icke så följdriktig, att icke i åtskilliga fall olika meningar lätteligen kunna yppa sig. Dylika konflikter äro ju alltid mindre önskvärda, särskilt med hänsyn till det intryck av splittring och svaghet, som de lätt nog lämna efter sig. Men i själva verket betyda de ej mycket, om blott kammarens ledamöter städse kunna känna sig fullt förvissade om att talmanen i sina åtgärder och beslut alltid låter sig ledas endast och allenast av sin mogna uppfattning av grundlagens rätta innebörd och syfte utan hänsyn till några som helst andra omständigheter. Att bereda kammaren denna känsla av visshet och trygghet är min enda ärelystnad.

Riksdagens arbete har under de senaste åren blivit, man kan väl säga överhövan tidsödande och betungande. Då nu de svåra krigsåren äro över, vilka ju i väsentlig mån framkallat detta förhållande, kan man kanske hysa en förhoppning om en ändring till det bättre. Men om denna förhoppning också skall uppfyllas, därom vågar jag icke uttala någon förutsägelse.

Jag tillåter mig emellertid att tillönska Eder alla, mina herrar, en god fortsättning på det nya året och ett gott, för fosterlandet gagneligt arbete, slutfört inom rimlig tid.

Herr talmannen anmälde, att någon ansökning till sekreterarbefattningen hos kammaren icke inkommit, och hemställde, huruvida kammaren behagade genast företaga val av sekreterare.

Sedan denna hemställan besvarats med ja, företogs valet, och befanns efter valförrättningens slut hava blivit till sekreterare utsedd: f. d. kanslirådet A. von Krusenstjerna med samtliga avgivna, eller 126 röster.

F. d. kanslirådet von Krusenstjerna fick nu företräde, under rättades att han blivit av kammaren vald till sekreterare och övertog protokollsföringen.

In fidem
G. H. Berggren.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sitt sammanträde tisdagen den 13 innevarande månad företaga följande val, nämligen

dels av fyra ledamöter för att jämte talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjäning,

dels av tre ledamöter för att deltaga i talmansöverläggningarna, dels ock av två ledamöter att hava inseende över riksdagens kansli.

Detta förslag antogs.

Herr talmannen meddelade, att till kammarens förfogande överlämnats 125 inträdesbiljetter till rikssalen vid riksdagens öppnande, och hemställde, att fördelning av dessa biljetter proportionellt i förhållande till ledamotsantalet å varje bänk finge genom sekreteraren ske efter slutet av kammarens sammanträde denna dag, med iakttagande att de för varje landstingsområdes eller stads riksdagsmän avsedda biljetter utlämnades till områdets eller stadens äldste närvarande representant, som sedermera finge ombesörja den vidare utdelningen.

Denna hemställan bifölls.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 11.42 f. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 12 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 10,30 f. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 10 januari 1920.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Älvsborgs län insänts en den 9 januari 1920 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll att, sedan godsägaren Carl Magnusson å Uddeholm, Björkertorp, blivit av Älvsborgs läns landsting utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för tiden till den 1 januari 1921, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 14 § av lagen om val till riksdagen, bruksägaren *Knut Heyman* å Vårgårda blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1921.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbö-

rande fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

Sven Hagströmer.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att företaga vid sammanträde, som komme att hållas torsdagen den 15 i denna månad, val av ledamöter och vid sammanträde påföljande dag val av suppleanter i de ständiga utskotten.

Detta förslag antogs.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att första kammaren måtte besluta, att suppleanternas antal i de ordinarie utskotten skall utgöra: i konstitutionsutskottet 10, i statsutskottet 12, i bevillningsutskottet 10, i bankoutskottet 8, i vart och ett av lagutskotten 8 och i jordbruksutskottet 8.

Vad herr vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Herr talmannen hemställde, att kammarens ledamöter behagade efter avslutandet av ceremonien å rikssalen denna dag återvända till samlingsrummet för handläggning av ett brådskande ärende.

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:t låtit genom offentliga anslag i nåder bjuda och kalla riksdagens samtliga ledamöter att denna dag kl. 11 f. m. infinna sig i slottskapellet samt, efter förrättad gudstjänst, enligt § 34 riksdagsordningen begiva sig till rikssalen för att där inhämta vad Kungl. Maj:t hade att meddela riksdagen.

Till åtlydnad av nyssnämnda kallelse avgingo herr talmannen och kammarens ledamöter kl. 10,45 f. m. till slottskapellet, där riksdagspredikan hölls av professorn G. M. Pfannenstill. Efter gudstjänstens slut begav kammaren sig till rikssalen, i vilken även andra kammaren infann sig.

Hans Maj:t Konungen kom tillstädes och öppnade riksdagen med det i protokollsbihanget införda tal, varefter hans excellens herr statsministern Edén uppläste Kungl. Maj:ts berättelse om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit.

Herr t a l m a n n e n framträdde därpå och yttrade:

Allernådigste Konung, Eders Majestät!

Förgånget är nu det årtionde, som omsluter det stora världskriget. Och den fred, som så länge förhållits de besegrade, har nyss beviljats och fullbordats. Men efter den blodiga striden ligger världen lamslagen. Och ännu åtminstone synes mänskligheten av den hårda prövningen icke hava lärt vare sig sinnesbättring eller kloket. Våld och våld äro alltjämt, på allt för många håll, de styrande krafterna. Och långt ifrån att söka bereda det lugn och den frihet, som ensamt skulle hos mänskligheten kunna ingjuta nytt levnadsmod och ny livskraft, ävlas nationerna fortfarande att genom räddhågade och överkloka tvångsparagrafer oroa och klavbinda det mellanfolkliga varuutbytet och den enskilda företagsamheten, därigenom mångdubblande det onda. För vårt fosterland har det nyss tilländalupna året i så måtto varit lyckosamt, att moderneringen lämnat en fullgod avkastning, som icke blott lättat våra egna levnadsförhållanden utan också för oss möjliggjort att, åtminstone i någon mån, lindra andras nöd. Men för Sveriges jordbruk ter sig dock framtiden törhända ännu mer oviss och hotande än för vårt näringsliv i övrigt, ehuru dettas läge för närvarande, även om man bortser från de i dessa dagar yppade svåra arbetstvisterna, för visso är brydsamt nog. På alla håll stöta vi oavbrutet emot de olycksaliga verkningarna av den kamp, i vilken vi ej haft del, och som utkämpats utom våra gränser. Aldrig har mänsklighetens samhörighet på ett mer förskräckande sätt kommit till uttryck.

Då Sveriges riksdag nu åter samlas, sker det också med oro och bekymmer. Men det behöver ej därför ske i modlöshetens tecken. Mycket av det, som plågar och oroar oss, undandraget sig visserligen vår inverkan. Vår lyckliga särställning under det förödande världskriget borde dock för oss möjliggöra att inom våra egna landamärens väsentligen motarbete den onda tiden. Men detta endast under en förutsättning: att nämligen Sveriges folk besjålas av god vilja, oförtruten arbetslust och levande ansvarskänsla. Mätte under det årtionde, som nu ingått, Eders Majestät finna dessa goda krafter i rikt mått medverkande till fosterlandets fromma.

Med denna uppriktiga välönskan anhåller riksdagens första kammare att till Eders Majestät få frambära uttrycken av sin undersåttliga vördnad och oföränderliga trohet.

Sedan andra kammarens talman därefter i denna kammarens namn till Hans Majestät Konungen framfört andra kammarens undersåttliga vördnad, fingo talmännen vardera mottaga ett exemplar av Kungl. Maj:ts propositioner nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under år 1921, samt nr 2, om tilläggsstat till riksstaten för år 1920, varefter ceremonien å rikssalen avslutades och första kammarens ledamöter återvände till samlingsrummet, där de intogo sina platser kl. 12,55 på dagen.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts på rikssalen överlämnade propositioner nr 1 och 2 blevo dessa propositioner på begäran bordlagda.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts på rikssalen upplästa berättelse om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit.

Vid föredragning av justitieombudsmannens till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse hänvisades framställningarna angående tillfälligt anslag till bestridande av expenser vid justitieombudsmansexpeditionen samt kostnader för justitieombudsmannens ämbetsresor, angående förhöjning av det till befordrande av göromålens gång inom justitieombudsmansexpeditionen m. m. anvisade anslag, angående avlöningsvillkoren för en sekreterare vid justitieombudsmansexpeditionen samt angående dyrtidstillägg under år 1920 åt befattningshavare vid justitieombudsmansexpeditionen till bankoutskottet och berättelsen i övrigt till lagutskott.

Efter föredragning av militieombudsmannens vid innevarande riksmöte avgivna ämbetsberättelse hänvisades framställningarna angående förhöjning av de till befordrande av göromålens gång, till expenser och till resekostnader anvisade anslag samt angående dyrtidstillägg under år 1920 åt befattningshavare vid militieombudsmansexpeditionen till bankoutskottet och berättelsen i övrigt till lagutskottet.

Herr *Wohlin* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 1, angående skrivelse till Konungen i fråga om åvägabringande av effektiv undersökning av kristidskommissionernas förvaltning m. m.

Motionen hänvisades till behandling av tillfälligt utskott.

Herr statsrådet *Undén* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelser:

1:o) angående förordnande av en statsrådsledamot att utöva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 riksagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet, och

2:o) om utväljande av särskilda deputerade att med Konungen överlägga.

Upplästes och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts skrivelse med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t i nåder förordnat statsrådet Bror August Petrén att under innevarande års riksdag utöva den be-

fattning med riksdagsärenden, som jämlikt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet; och skulle underrättelse om denna skrivelses innehåll genom utdrag av protokollet meddelas vederbörande utskott samt riksdagens kanslideputerade.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse om utväljande av särskilda deputerade att med Konungen överlägga.

Herr talmannen yttrade, att han efter överenskommelse med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde nästa onsdag företaga val av sådana deputerade, som i skrivelsen avsåges.

Detta förslag antogs.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,07 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
